

שעור כח: קרבן עולה ויורד (א)

Skiur #28: The "Variable" Hatat (part 1)

(1) ויקרא פרק ה, א-יג

וּנִפֹּשׁ כִּי־תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אֶסְלֹא יָגִיד וְנִשָּׂא עֹנֹו: אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת שָׂרִץ טָמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאִשָּׁם: אוֹ כִּי יִגַע בְּטִמְאַת אָדָם לְכָל טִמְאַתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם: אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתָיִם לְהַרְעוֹ אוֹ לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשָׁבַע וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים: וְהָיָה כִּי־יֹאשֶׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלָיָהּ: וְהֵבִיִּא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַה' עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן־הַצֹּאֵן בְּשָׁבָה אוֹ־שְׁעִירֵת עֵזִים לַחֲטָאת וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ: וְאֶסְלֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דִּי שֶׁה וְהֵבִיִּא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ־שְׁנֵי בְּנִיּוֹנָה לַה' אֶחָד לַחֲטָאת וְאֶחָד לַעֲלָה: וְהֵבִיִּא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהַקָּרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֹאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־דָּאָשׁוֹ מִמּוֹל עֲרָפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל: וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנֶּשֶׂאֶר בְּדָם יִמָּצֵה אֶל־יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא: וְאֶת־הַשְּׁנֵי יַעֲשֶׂה עֲלָה כַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: וְאֶסְלֹא תִשָּׁיג יָדוֹ לְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ לְשְׁנֵי בְּנִיּוֹנָה וְהֵבִיִּא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירֵת הָאֶפֶה סֵלֶת לַחֲטָאת לֹא־יִשִּׁים עָלָיָהּ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיָהּ לְבֹנָה כִּי חֲטָאת הוּא: וְהֵבִיִּאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקִמֵּץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ אֶת־אֲזָרָתָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עַל אִשֵּׁי ה' חֲטָאת הוּא: וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת מֵאלֹהִים וְנִסְלַח לוֹ וְהִיתָה לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה:

- וּנִפֹּשׁ כִּי־תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אֶסְלֹא יָגִיד וְנִשָּׂא עֹנֹו:
 - שבועת העדות
- אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת שָׂרִץ טָמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאִשָּׁם: אוֹ כִּי יִגַע בְּטִמְאַת אָדָם לְכָל טִמְאַתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם:
 - טומאת מקדש וקדשיו
- אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתָיִם לְהַרְעוֹ אוֹ לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשָׁבַע וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים:
 - שבועת ביטוי

(2) רמב"ם הלכות שגגות פרק א:ג

כל כרתות שבתורה חוץ משלש כרתות שביארנו, אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה, מביא חטאת קבועה, חוץ מטמא שאכל קודש וטמא שנכנס למקדש, ששניהן אין מביאין חטאת קבועה, אלא קרבן עולה ויורד, כמו שיתבאר:

(3) אברבנאל ויקרא - הקדמה

השאלה הי': למה זה בכל מצוות החטאת שזכרה תורה לא נאמר ואם לא תגיע ידו ידו לא אלא באחרונה הזאת שהביא קרבן הדל שיהיה שתי תורים או שני בני יונה ואם לא תשיג ידו להם שיביא עשירית האיפה והיה ראוי להיות הדין הזה כולל ושוה בכל חטאת:

(4) ר' יוסף בכור שור ויקרא ה:א-ג

שבועת העדות, והנכנס למקדש טמא, והאוכל קדש בטומאה, ושבועת ביטוי - בקרבן עולה ויורד, לפי שאינו נהנה מן החטא כל כך חס רחמנא עליה. דמה הנאה יש לו כשכובש עדותו ונשבע לשקר, וכן הנכנס למקדש טמא, והאוכל קודש בטומאה, מה הנאה יש לו שאוכלו בטומאה, וכן שבועת ביטוי, מה הנאה יש לו שנשבע שלא יאכל ואכל, ולפיכך מביאים כדי השגת ידם. אבל האוכל חלב ודם, והאוכל ביום הכפורים, והעושה מלאכה בשבת, והמפטם, והסך, והבא על הערוה - שנהנים, וכל שכן של עבודה זרה, שפושט ידו בעיקר - בקרבן קבוע.

(5) טור המירוש הארוך ויקרא ה:ז

ואם לא תגיע ידו - "מ דלכך הקיל גבי שבועת ביטוי ובשבועת העדות ובטומאת מקדש וקדשיו להביא בעולה ויורד לפי שאינו נהנה כל כך בחטאו אבל האוכל חלב ודם וביום הכפורים ועושה מלאכה בשבת ומפטם וסך ובא על הערוה שנהנים וכ"ש שפושטים ידיהם בעיקר הם בקרבן קבוע ונהנה מן ההקדש דאיכא תרתי שפשט ידו בשל הקדש וגם נהנה וכן וכחש בפקדון שנהנה וגם נשבע לשקר החמיר עליו להביא אשם בכסף שקלים. ואשם תלוי לפי שבני אדם מקילין בעצמן לבוא לידי ספק החמיר עליו ג"כ להביא אשם בכסף שקלים. והרמב"ן כתב הטעם שהקל בשבועות לפי שאינן חייבי כריתות ובטומאת מקדש וקדשיו אע"פ שהוא חייב כרת הקל בהם לפי שטועה בדבר מצוה כי הכהן האוכל קדשים או הבא למקדש להשתחוות או להקריב קרבן במצוה הוא עוסק. וקשה לדבריו למי שהי' לו תינוק למול אחר השבת ושכח ומל אותו בשבת שחייב לכ"ע אף על פי שבמצוה הוא עוסק כיון שאינו עושה בזמנו ולא טריד לדבר מצוה:

(6) רמב"ן ויקרא ה:ז

ואם לא תגיע ידו די שה - הקל הכתוב על החוטא באלו להביא קרבן עולה ויורד. ויתכן שהטעם בשבועות מפני שאינן חייבי כריתות, ובטומאת מקדש וקדשיו מפני שהוא טועה בדבר מצוה, כי הכהן האוכל קדשים והבא למקדש להשתחוות או להקריב קרבן עוסק הוא במצוה ודעתו לשמים, ולפיכך אף על פי שחטא בהעלמת הטומאה ריבה לו הכתוב כפרות.

(7) אברבנאל ויקרא ה:ז

ומאשר אלה הענינים הווים ויקרו תמיד ומי שהוא עני ודל לא ינצל מאלה ואף שישמור עצמו בכל כחו ולא יספיק לו כל ממונו להביא קרבנות לכן אמרה התורה בזה ואם לא תגיע ידו דישה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים וגו'. וכבר כתבתי למעלה בהקדמה שזה לא נתיחד לבד בחטאת הנפש ששמעה קול אלה ונטמא בדבר טמא או תשבע לבטא בשפתים אבל שהוא דין כולל לכל מה שזכר מעם הארץ שחטא כי אחרי שזכר מיניו אמר על כלו ואם לא תגיע ידו דישה. והנה חייב שיהיו שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה כדי שיהיו בהם חלק לכהנים וחלק לגבוה. כי מאותו שיהיה לחטאת יאכלו הכהנים ואשר יהיה לעולה הוא כלו לגבוה וצוה שיקריבו את אשר לחטאת ראשונה כדי שבתחלה יכופר חטאו ואחרי כפרתו יקריב עולתו להתרצות אל אדונו ולדבקה בו.

(8) אברבנאל ויקרא - הקדמה

ואמנם אמרו אחר זה ואם לא תשיג ידו אין ספק שלא יפול בחטאת הכ"ג ולא בחטאת הקהל ולא בחטאת הנשיא כי אי אפשר שלא תשיג ידיהם די קרבנם אבל בחטאות ההדיוטים אומר אני שאינו בלבד על המין הזה מהחטאת אבל הוא כולל כל מיני החטאת אשר זכר מהם כי אחרי שפירש מיני החטאת כלם נתן משפט כולל לכלם והוא שאם יהיה המקריב דל ולא תשיג ידו להביא כבשה או שעירה שאז יביא שתי תורים או שני בני יונה.